

BIBLIOGRAFIA RECENT D'ONOMÀSTICA

Lídia ARMENGOL, Manuel MAS, Antoni MORELL, *El Consell General (1682-1979). Recull cronològic dels Patricis andorrans*. Andorra (M. I. Consell General), s.d. (amb una 2a. edició també s.d. = 1980). 382 p., més 36 f. d'il·lustracions fotogràfiques fora de text.

L'obra abasta molt més que la temàtica proposada pels seus títol i subtítol. Els reculls de textos institucionals, gairebé tots inèdits, que serveixen d'apèndix (datats de 1419 a 1977), la riquesa de la il·lustració, els precisos i densos comentaris introductors a cada capítol, li atorguen un valor històric extraordinari. Del punt de vista onomàstic és molt valuosa la contribució aportada a l'estudi de l'antroponímia andorrana, de 1682 a 1979, puix que el llibre ofereix les llistes més o menys completes (segons la documentació) dels consellers de les diferents parròquies (Canillo, Encamp, Ordino, La Massana, Andorra, Sant Julià, i, a partir de 1978, Escaldes-Engordany), així com noms de substituïts; i dels seus síndics (a partir de 1739) i subsíndics i secretaris (a partir de 1866). L'interès és multiplicat pel fet que, en molts de casos (a causa de la repetició dels mateixos noms i cognoms), el prenom i el cognom dels personatges són seguits també del nom de casa, sempre que la documentació original així ho especifica (*Tribala, Som, Ramonguier, Pellicer, Moixeró, Ramonet, Teixidor*, etc., a partir del final del s. XVII i principi del XVIII; i *Regí, Rectorat, Gastó, Ton de Pere o Toni de Pere, Guiem*, etc., tot al llarg del mateix segle. Segueixen constant noms de casa durant tot el s. XIX i començament del XX, encara que més esporàdicament). La llista completa (que només experimenta solucions de continuïtat entre 1744 i 1750, 1752 i 1785, en 1787 i 1788, en 1795 i 1796, i entre 1798 i 1864) proporciona doncs un material considerable de prenom, cognom i nom de casa, amb molts centenars d'unitats vàlides, —encara que es tinguin en compte les inevitables repeticions. Si es procedeix a una tercera edició (com és desitjable), recomanariem que es possessin accents a les lletres capitals, quan la documentació ho permeti, o quan, en absència d'indicacions d'aquesta documentació, la tradició aboni la grafia accentuada correcta.

En resum: un recull importantíssim de material històric-onomàstic.

E. M. R.

Amadeu-J. SOBERANAS I LLEÓ, *Paleotoponímia medieval: «Llentisclell», «Els Estinglells» i altres descendents de LENTISCUS en català*, dins «Treballs de la Secció de Filologia i Història Literària» (Institut d'Estudis Tarraconenses), I, Tarragona, 1980, pp. 161-177.

Si interessants i útilíssims són els reculls de topònims actuals, no ho són menys els que s'ocupen de noms de lloc perduts en la memòria dels homes però rescatats del silenci de protocols, cadastres o capbreus; resulten especialment atractius els paleotopònims, els topònims antics detectables des dels documents carolingis. El Professor Soberanas ens ofereix en aquest article una bella i engrescadora mostra d'aquesta mena de treball a

propòsit dels derivats del llatí LENTISCUS «lentsicle» i afins.

Remarquem primerament com, a través de la documentació exhibida, es desprèn un fet històric poc conegut: el trasllat del vell *Constantí* al Puig de *Lentsiclell*, topònim que s'estingeix cap al s. XII. Després l'autor aporta d'altres topònims de la mateixa família etimològica, uns, sense prolongació actual (*Torrent de Lentsiclell* 1283, *Lestinclosa* 1088, *Lestinclà* 1362), d'altres, encara vivents: *Els Estinglells* (Verdú) — documentat sota les variants *Lentsiclell* 1289 i *Lentsiclell* 1329) i *Els Estinglars* (Les Garrigues). Podem afegir a aquests darrers *Los Estinclars* (partida de La Palma d'Ebre)¹ i la *Vall de l'Astinglosa* (Gandesa)².

L'autor explica satisfactòriament les variants com a resultat d'una dissimilació despalatalitzadora (**Lentsiclell*), una metàtesi (**Lestinclell*) i una deglutinació del fals article (**Lestinclell*) → *L'Estincllell*, plural *Els Estincllells*), tot posant en relació la *g* de *Lestingl-* amb una neutralització de l'oclusiva en el grup *clgl*, més que amb un influx de *cingle*.

Al llarg del dens article, el lector s'enriqueix amb dades, aparentment secundàries, però no gens desdenyables, com són l'exemplificació de topònims en *-ell* de valor col·lectiu-diminutiu aparellats amb el corresponent en *-et* (*Ullastrell*||*Ullastret*, *Pinell*||*Pinet*, etc.), la confirmació de la *l* de *Lentsicle* (i derivats) com procedent de LENTISCULUS i no d'una repercussió de la *L-* inicial, la comparació amb formes romàniques congèneres i, com a colofó, la coexistència, al Baix Ebre, del nom estudiat amb un sinònim, *Bitem*, de procedència bereber.

Treball monogràfic ben documentat, d'exposició clara i mètode rigorós, que recomanem com a modèlic, tot fressant un camí que tant de bo segueixin amb el mateix entusiasme i fortuna altres estudiosos de l'Onomàstica.

JOAN VENY

1. Informació extreta d'un treball de curs del Professor Ricard Serrano i Ciuraneta per a l'assignatura d'Onomàstica professada pel Dr. Enric Moreu-Rey.

2. Anton MONNER I ESTOPIÑÀ, *Toponímia de Gandesa i el seu terme*, Tarragona, 1976, núm. 1612.

Antoni BACH I RIU, *Un Poble del Solsonès. Olius*. Berga 1980, 80 pp.- Interessant llibret, excel·lentment il·lustrat. Gran riquesa en antropònims i topònims antics: *Olius*, *Anseresa*, *Cerc*, *Trevics* (després *Brics*), ben documentats i situats. En sobresurten de curiosos, del segle XI: *Ratavella*, *Cuiquespes*, *Alça-cambes* (posteriorment *Alçalicames* i després *Çalicames* —que recorda el *Alça-pernes*, també del s. XI a Caldes de Montbui), *Exentegassa* (s. XIII) o *Extengassa*, etc. (Del mateix autor serà publicat en aquest Butlletí ONOMÀSTICA, B.I. un article sobre Fonts d'informació al Solsonès).

Guy BARRUOL, et al.: *Ruscino. Château-Roussillon. Perpignan (...). I. État des travaux et recherches en 1975. Actes du Colloque (...)*, Perpignan 1980, 370 pp. més fig. i plànols.- Les contribucions versen sobretot sobre l'arqueologia; mes també amb un capítol sobre el topònim (Ruscino), i les llengües de l'epigrafia.

Joan VENY, *El cognom Gamundi*||*Gamundi*, *germanisme o arabisme?*, in «Estudis Universitaris Catalans», 3.^a època, II, B. 1980, p. 583-595.- La investigació de la història del cognom permet a l'autor un repàs de les hipòtesis populars, de la més sòlida hipòtesi

germànica, i l'examen minuciós de la sèrie comparable (Raginmund/Ramon; Willimund/Guillemó; etc., amb moltes notes i reflexions enriquidores, i correccions d'errors i dubtes: *Bremon*, *Marimon*, *Aramon*); així com un estudi de la dispersió del cognom (amb un mapa explicatiu); i la proposta d'un ètim àrab. (Caldria encara explicar l'existència a França del cognom *Gamond*, que DAUZAT (*Dictionnaire étymologique des Noms de Personne*, s.v.) deriva de «Wam (= goll?) - Mund», i que podria haver donat el derivat, hipocorístic o de filiació *Gamondí* [com *Ramondí* i *Raimondí*]).

DEPARTAMENT DE PALEOGRAFIA I DIPLOMÀTICA DE LA UNIVERSITAT DE BARCELONA; *Inventari dels Fons documentals de l'Edat moderna a la Comarca d'Osona*, amb una *Presentació* de Pere MOLES i RIBALTA, i una *Introducció* de Josefina MATEU IBARS. B., 1980, 134 pp.- Inventari establert per un equip de deu alumnes del Departament sobre els Arxius Històric i Municipal de Vic, parroquial de Centelles, i parroquial de Taradell. Molt útil la *Introducció* (p. XI-XXII), síntesi sobre els arxius menors a Catalunya.

GRUP CULTURAL LA TELLA: *Nomenclator geogràfic. Anex del plànol. Rodalia de la Vall de Segó*, Sagunt (Publicacions de la Caixa d'Estalvis de Sagunt), s.d. (1980). Disseny i direcció tècnica: Jordi BIGAS; 22 f.- Llistes dels topònims dels termes d'*Almenara*, *Benavites*, *Quartell*, *Faura*, *Quart*, *Benifairó*, i *Sagunt*; amb un breu comentari històric; i un plànol del sistema de recs de la Font de Segó.

REVISTA CATALANA DE GEOGRAFIA, n.º 4. (amb l'índex dels quatre primers números que corresponen al volum dedicat a Josep Iglésies, B. 1978 (publicat el 1981).- Persistint en el seu interès pels temes onomàstics (vegeu, en els números precedents d'aquest ONOMÀSTICA B.I., les recensions dels treballs sobre toponímia de Riudoms, d'Eugeni PEREA SIMON; sobre la del terme d'Arbolí, de Joan PRATS SOBREPÈRE; i sobre planejament territorial a Catalunya, de Josep M.ª PUCHADES), aquesta Revista ofereix ara els articles següents que cal destacar aquí: Antoni PLADEVALL, *Un cens demogràfic i econòmic del bisbat de Vic, el 1780* (p. 577-616) amb una descripció de totes les parròquies del bisbat; Ramon MIRAVALL, *Ostium Fluminis o Delta de l'Ebre?* (p. 631-636), amb observacions històrico-geogràfiques força aprofitables sobre els topònims del delta; i Enric MOREU-REY, *Toponímia del poble i del terme de Passanant* (p. 549-576), aplec de prop de 500 topònims, —i alguns antropònims corresponents, en llur majoria preterits (s. XVI-XIX), corresponents a les fronteres estrictes de l'antiga parròquia (excloent per tant els antics termes de Belltall, La Sala de Comalats, Glorieta, i El Fonoll).

Carmel BIARNÉS i BIARNÉS: *Els Moriscos a Catalunya. Apunts d'Història d'Ascó*. Ascó, 1981, 198 pp.- De més de comentaris històrics pertinents, l'obra aporta un valuosíssim material inèdit, especialment dels segles XVI i XVII. En apèndix, els cognoms moriscos d'Ascó (1607, 1693), llista de topònims del terme, de carrers, i renoms de les cases; vocabulari específic, i nomenclatura de la navegació fluvial.

Francesc de B. MOLL: *El Parlar de Mallorca. Característiques pròpies. Comparació amb el català continental, amb el menorquí i amb l'eivissenc*. B. (Ed. Barcino) 1980, 96 pp., n.º 234 de la Col·lecció Popular Barcino. Fonamenta sobre nombrosos exemples de topònims, especialment els capítols «Pre-romanisme» i «Romanització» (amb els «mos-sarabismes»), l'etapa dels antecedents lingüístics. Manual molt clar de dialectologia, obra d'un mestre en la matèria.

J. SÁNCHEZ ADELL: *Onomàstica y movilidad de población en la villa de Castellón de la Plana (siglos XIV-XVIII)*, in «Saitabi» XXVIII (1978 = 1979) 33-68.

Joan AULADELL i SERRABOGUNYÀ, *Topònims Santcugatencs* (Valldoreix, Vallarec), carta in «Serra d'Or», Març 1981, 1.

TREBALLS EN CURS:

Jaume FABRE i FORNAGUERA, Josep M. HUERTAS i CLAVERIA: *L'evolució dels noms de carrers de Barcelona*. Treball patrocinat per «Omnium Cultural».

Marcel BAÏCHE. Relació entre els topònims andorrans: *La Torre, Lo Roc dels Batallassos, Lo Castell dels Moros, lo Seig* (tots en parròquia de Canillo) i la història protomedieval del país. (V. Joana VIUSA i GALÍ, *Història contra llegenda: Carlemany i Andorra*, in «Poble Andorrà», 11-IV-1980).

Josep MASCARÓ PASARIUS: *Toponímia del terme de Ferreries (Illa de Menorca)*.

Joan TEBÉ CASTELLÀ: *Toponímia del terme i vila de Ponts*.

ACTA DE NAIXEMENT DE L'AUTOR DEL «MANUAL DIGEST»

«Els noms de les persones tal com apareixen (...) al segle XVIII encara, poden enganyar-nos, ja que, quan trobem dos cognoms, no tenim la certesa de què el segon sigui el veritable de la mare. Només exposarem l'exemple que ens proporciona una acta de naixement de la parròquia d'Ordino (...):

«Die sexta mensis May anno millessimo septingentessimo et sexto. Ego Raymundus Jovany V. perpetuus parochialis Eccle Santor. martir. Cornely et Cypriani de Ordino baptizavi Joahnem Anthonium Carolum, filium Johannis Fiter alias Rossell et Joanna Agna Fiter alias Rossell conjuguem loci et pra de Ordino, secundum ritum Scta Romana Eccle fuit patrinus Johannes Anthonius Rossell ejusdem domus locique Ordino et matrina Maria Giberga alias Fiter Civitatis Urgellensis». Aquesta acta de naixement és la d'un andorrà cèlebre, ja que es tracta de l'autor del *Manual Digest de les Valls d'Andorra*. Traduïm-la al català, per comentar-la després: «Al dia sis del mes de maig de l'any mil set cents sis. Jo Ramon Jovany Vicari perpetu de l'església parroquial dels sants màrtirs Corneli i Ciprià d'Ordino, vaig batejar Joan Anton Carles, fill de Joan Fiter alias Rossell, i de Joana Agna Fiter alias Rossell, cónjugues [sic], del lloc i parròquia d'Ordino, segons el ritus de la Santa Roma Església. Fou padrí Joan Anton Rossell d'aquesta casa i lloc d'Ordino i [padrina] Maria Giberga alias Fiter de la ciutat d'Urgell». [Montserrat PALAU MARTÍ, del treball inèdit «Noms antics de bateig a les Valls d'Andorra».]